

Nr 319.

Godkänd av första kammaren den 6 juni 1924.

Godkänd av andra kammaren den 6 juni 1924.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om val till riksdagen.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 32.)

Till Konungen.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 28, har hemställts, »att riksdagen måtte vidtaga sådana ändringar i lag om val till riksdagen, att i densamma stadgas att valnämnd efter det valkuverten räknats och deras antal antecknats i protokollet, skall öppna kuverten och företaga en sammanräkning för utrönande av hur rösterna fördela sig emellan de olika partibeteckningarna, samt därom göra anteckning i valprotokollet och sedan detta skett inlägga de olika valsedelstyperna i omslag för att i vederbörlig ordning insända dem till Konungens befallningshavande.»

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna anfört följande:

»En olägenhet, som härflyter ur de nu gällande bestämmelserna angående val till riksdagen, är att ganska lång tid förflyter emellan röstavlämning och sammanräkning. Denna långa väntetid inverkar tvivelsutan menligt på väljarkårens intresse för själva valförrättningen. Om i stället en anordning lagligen möjliggjordes, som tillåter en första sammanräkning av rösterna omedelbart efter röstavlämningens slut, komme intresset för valförrättningen att bli starkare. Det säger sig självt, att valmetoden icke medger en *detaljerad* sammanräkning i omedelbar anslutning till röstavlämningen, men däremot torde näppeligen några vägande skäl kunna anföras gentemot en lagbestämmelse, som berättigar valnämnderna att offentligen och omedelbart efter röstavlämningens slut öppna valkuverten och utröna fördelningen av rösterna de olika partibeteckningarna emellan. Vi ha icke förbisett, att resultatet av en dylik första sammanräkning, sådant det framträder vid en hopsummering av siffrorna från de olika valdistrikten, endast i undantagsfall kan bli fullt exakt, enär ju sedermera hänsyn måste tagas dels till de valsedelförsändelser, som kunna insändas direkt till Konungens befallningshavande, dels även till möjligheten att vissa sedlar kunna kasseras vid den slutliga sammanräkningen inför Konungens befallningshavande, men i trots

härav säkerställer en dylik första sammanräkning inom de respektive valdistrikten dock i stort sett det syfte, man med densamma önskar vinna.»

Före det proportionella valsättets genomförande gällde — bortsett från de fall där indirekt valsätt användes — i avseende å andrakammarvalen den regeln, att de i varje valdistrikt (landskommun eller stad) avgivna rösterna omedelbart infördes i inför kommunalstämmans ordförande eller magistraten förda protokoll, på grundval av vilka röstsammanräkningen för valkretsen i dess helhet sedermera verkställdes, på landet av domhavanden, i städerna av magistraten i den största av de i valkretsen ingående städerna. Valets resultat blev med detta förfarande i regel omedelbart bekant genom meddelanden i tidningspressen om röstsiffrorna i de särskilda kommunerna. Då det proportionella valsättet infördes, blev däremot i avseende å valens förrättande den ordningen stadgad, att visserligen valesdlarna skola avgivas inför magistraterna i städerna och särskilda valnämnder i varje landskommun, men röstsammanräkningen förrättas av Konungens befallningshavande, till vilken de i kuvert inlagda valesdlarna insändas.

I den föreliggande motionen erinras därom, att den gällande ordningen för sammanräkningsförfarandet medför ett fördröjande av valresultatets bekantgörande, som menligt inverkar på intresset för valet.

Riksdagen delar motionärernas mening om önskvärdheten därav att ett snabbare offentliggörande av valresultatet kunde ernås. En alltför lång tidsutdräkt därmed måste befaras medföra minskning i intresset för valen och torde stå i mindre god överensstämmelse med den ökade omedelbara verkan som dessa erhållit genom det i tillämpningen erkända sambandet med regeringsbildandet.

För vinnande, åtminstone i viss mån, av tidigare kännedom om valet synes den av motionärerna ifrågasatta utvägen kunna tagas under övervägande.

Lika med motionärerna håller riksdagen visserligen före, att det ej kan ifrågakomma att låta valnämnden och magistraten på så sätt företaga en sammanräkning, att denna sammanräknings resultat sedermera komme att läggas till grund för den av Konungens befallningshavande verkställda slutliga sammanräkningen. Med hänsyn till det proportionella valsättets beskaffenhet läser ej annat kunna komma i fråga, än att den primära valmyndighetens sammanräkning bör bliva enbart preliminär och till en viss grad summarisk. I vilken form en sålunda till syftet begränsad sammanräkning lämpligen kan stadgas, är ett spörsmål, som torde tarva noggrant övervägande. Någon anledning att antaga, att valnämnder och magistrater ej skulle vara kompetenta att handhava den ifrågavarande uppgiften, torde knappast förefinnas. Däremot torde vissa andra omständigheter böra tagas i betraktande. Nu gällande ordning förutsätter, att Konungens befallningshavande skall kunna pröva vissa för frågan om valesdlarnas giltighet avgörande förhållanden, så t. ex. huruvida flera valesdlar förekommit i samma kuvert samt huruvida valkuverten varit av behörig beskaffenhet. Den nu

ifrågasatta ordningen torde nödvändiggöra viss jämkning i fråga om denna prövning. En överflyttning till den primära valmyndigheten av prövningen av valkuvertens beskaffenhet synes ej böra möta betänklighet. Prövningen av frågor, som hänföra sig till valsedlarnas beskaffenhet och till förefintligheten av två valsedlar i samma valkuvert, lär nödvändigtvis få bibehållas hos Konungens befallningshavande. Vad beträffar duplettvalsedlar torde det förfarande vid den preliminära sammanräkningen kunna ifrågasättas, att dylika sedlar, utan att tagas i beräkning, åter inläggas i kuvertet. I fråga om andra valsedlar av beskaffenhet att uppenbarligen ej kunna komma att tagas i beräkning, torde särskilda bestämmelser erfordras i syfte att dylika sedlar bliva vid nämnda sammanräkning avskilda. Föreskrift synes böra meddelas, att om nu avsedda förhållanden anteckning skall göras i valprotokollet.

Det torde jämväl böra närmare övervägas, hur långt den preliminära sammanräkningen bör sträckas, och särskilt huruvida den, utöver uträkning av antalet röster med samma partibeteckning, även bör avse rösternas fördelning mellan underpartier och fraktioner.

Riksdagen har sålunda icke funnit sig kunna besluta en omedelbar lagändring i enlighet med vad motionärerna föreslagit, utan anser frågan böra underkastas närmare utredning.

Härvid torde även böra komma under övervägande, huruvida ej — oavsett den möjlighet till påskyndad summarisk kännedom om valet, som i anslutning till motionärernas förslag kan vinnas — genom vissa åtgärder i samband med den slutliga sammanräkningen det definitiva valresultatet må kunna framläggas med mindre tidsutdrägt än som nu är sedvanlig. I sådant hänseende torde kunna ifrågasättas skyldighet för den primära valmyndigheten att dagen efter valet insända valsedlar och protokoll samt åläggande för Konungens befallningshavande att så snart omständigheterna medgiva företaga sammanräkningen.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida sådan ändring må kunna företagas i lagen om val till riksdagen, att resultatet av val till andra kammaren tidigare än nu sker bliver bekant, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.

Stockholm den 6 juni 1924.

Med undersätlig vördnad.